

EDİTÖRÜN NOTU

Japon asıllı ABD'li Siyaset Bilimci Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu ve Son İnsan" eseri ve bir ölçüde buna cevabi nitelik arz ettiği belirtilen Samuel Huntington'un "Medeniyetler Çatışması Mı?" başlığıyla 1993'te Foreign Affairs'ta yayımlanan makalesi, 20. yüzyılın sonunda kültür ve medeniyet tartışmalarını ana gündem maddesi haline getirmişti. Fukuyama'ya göre Soğuk Savaş ve iki kutuplu sistemin sona ermesi insanlığın sosyo-kültürel evrimi bakımından bir nihaî noktayı temsil ediyordu. Bu noktadan sonra liberal kapitalist demokrasilerin alternatifi olabilecek, onu aşkın yeni bir ideoloji mümkün değildi. Huntington da yarım asrı aşan ideolojik mücadelenin dünya siyasetini artık belirleyemeyeceğini ve yeni dönemde mücadelenin medeniyetler arasında olacağını iddia etmekteydi.

Jeopolitik kavramına kültür eksenli bir yeni pencere açan ve kimi yazarlarca "jeokültür" çalışmaları olarak tasnif edilen bu görüşler çok tartışıldı ve eleştirildi. Bütün bu tartışmalar içinde Türkler ve Türkiye de muhtelif biçimlerde örneklendirmelerde kullanıldı. Mesela, Medeniyetler Çatışması tezinde Türkiye "kararsız ülke" olarak tanımlanmaktaydı. Fukuyama ise "İslamî bir mirası dünyevî bir toplum yararına kesinlikle reddetmiş tek İslam ülkesi" gibi iddialı bir ifade kullanmaktaydı.

Bilgi boşlukta oluşmaz ve mutlaka birileri içindir. Sosyal bilimlerde bilginin hangi anda kim tarafından neden üretildiği soruları üzerinde durulması zaruridir. Bununla birlikte dünyanın son 30 yıldır yaşadıklarını bu perspektiflerle izah etme çabaları da devam etmekte. Esasen düşünce dünyasından siyaset pratiğine kadar dünyada yüzyıllardır var olan farklı biçimdeki kültür unsurları, bunların temsilcileri arasındaki mücadeleler yeni değil. Batı düşünce dünyası, siyasal bilgi envanterinden süzdüğü kendi birikimine göre bir Doğu görmek ve göstermek istemektedir. Toplumların zihnî altyapıları bir günde oluşmadığı gibi onların en üst siyasal organizasyonları olan devletlerin politikaları da tarihsel gerçekliklerle şekillenmektedir.

1990'lerden başlayıp 2000'li yıllara da taşan bu tartışmalar, küreselleşme, insan hakları, demokrasi, kimlik, öteki(lik), İslamofobi, yabancı düşmanlığı gibi sahalarla yeni boyutlar kazandılar.

Düşünce Dünyasında Türkiz dergisi olarak, canlılığını koruyan bu tartışmaların tarihsel alt yapıları bakımından çok önemli bir yere sahip olan Oryantalizm konusuna ve yine bununla bağlantılı olan misyonerlik olgusuna ışık tutulması gerektiğini düşündük. Bu itibarla, 60. sayımızda, "Oryantalizm ve Misyonerlik" konusunu ele almak üzere alanında uzman yazarların çalışmalarına yer verdik.

Konunun tabiatı gereği sömürgecilik ve sömürgeci devletlerin tarihi ile yollarımız keşişti. Başta 19. yüzyılın süper gücü Büyük Britanya'nın "Doğu"daki faaliyetinin çeşitli yön ve boyutları, İngiliz belgeleriyle irdelenmeliydi. Misyoner kiliselerinin Doğu dünyasındaki faaliyetleri, gazeteci ve muhabirlerin o devirdeki işlevleri de üzerinde durulması gereken kaynaklar olarak görülmeli. Öte yandan ekspedisyonlar, seyahat notları ve incelemeleri de benzer imkânı oluşturmaktadır. Böylelikle dönemin siyasal bakış açısı, dost-düşman-öteki algısı, nelerin merak ve ilgi uyandırdığı, kavramların "öte yandaki" karşılıkları daha iyi anlaşılabilir. Türkiz'in 60. Sayısı bu bakımdan okurlarına kalıcı bir başvuru kaynağı oluşturma gayretinde olmuştur.

Düşünce Dünyasında Türkiz Dergisi olarak, Oryantalizm ve Misyonerlik sayımızın Sayı Editörü olmak görevini üstlenen Doç. Dr. Muhammet Köse'ye teşekkür eder, bu müstesna sayının ortaya çıkmasındaki gayreti nedeniyle onu kutlarız. Sayımıza yazılarıyla güç veren kıymetli bilim insanlarına da şükranı borç biliriz.

Prof. Dr. Yalçın SARIKAYA

Editör